

„HET DELFTSCHE WONDER”

De Groots boekenkist is een Nederlandsche relikwie. Het feit, dat men nog op zoek is naar de onwedersprekelijk *echte*, doet hieraan niets af.

Ik bedoel niet de materiële kist, de kist van hout, maar „de” kist, zooals onze jongensoogen er den Loevesteinschen gevangene *in* zagen kruipen; „de” kist, zooals we haar naar beneden zagen dragen, op de schuit brengen, Elsje er bij, en zooals ze gedragen werd naar 't huis van Daetselaar.

Daar ging ons jongenshart bij open.

En we vergaten heelemaal, dat „Huig” dan toch ook maar 'n verwoed Remonstrant was geweest; de rechterhand van Oldenbarnevelt; dat hij Prins Maurits 'had tegengestaan, — dien dag van zijn ontsnapping was hij onze „held” en we juichten, als we hoorden, dat hij veilig in het land der Filistijnen, dat is in dit geval het door Spanje bezette gedeelte van Brabant, was aangekomen. Zijn verder leven interesseerde ons geen zier.

En als we hoorden, hoe hij zijn leven lang balling is moeten blijven, dan kon ons dit maar tot zeer matige belangstelling prikkelen en vonden wij hem, net als Barnevelt zoo „koppig,” — waarom wilden die lieden ook geen „pardon” vragen; was dat dan zoo moeilijk; waarom moest De Groot, zoodra hij veilig en wel in Parijs zat, dan ook dadelijk weer de Staten van Holland op stang jagen door een „Verweerschrift” op te stellen, waaruit blijken moest, dat Huig de Groot veeleer een kroon dan een kerker had verdiend?

Voor 't breede publiek is De Groot de man van Loevestein.

Wie wat nader kijkt, eert hem als geleerde, maar zelfs de smallere zoom onzer „intellectueelen” zou geen half uur stante pede over 's mans verdiensten weten uit te pakken zonder in herhalingen te vervallen.

Slechts een kleine kring van „geleerden,” die werkelijk aanspraak hebben op dezen naam, is het, die den gewezen Delftschen pensionaris te allen tijde hoog hebben vereerd.

Hij was dan ook de man van 't studeervertrek.

't Is waar, in zijn ballingschap, en toen terugkeer naar Nederland uitgesloten was, heeft hij den gezantschaps-post voor Zweden te Parijs waargenomen, maar zijn positie was er gehandicapt door 't feit, dat Richelieu hem niet erg mocht, — De Groot moet hem in persoonlijke zaken nogal op de teenen hebben getrapt.... een fout, die b.v. een Aerssens niet zou hebben gemaakt.

Maar De Groot moest tenslotte ook leven en 't ging hem als onze groote schilders met hun doeken en Vondel met zijn verzen, — zijn boeken zouden door het nageslacht 't meest worden geëerd.

Ware er „auteursrecht” in zijn dagen geweest en had hij van 1625 tot 1925 hiervan kunnen profiteeren, dan zou hij nú een onmetelijk rijk man zijn geweest, — zijn hoofdwerk toch, waarom men hem speciaal *dit* jaar herdenkt: „De Jure Belli ac Pacis,” het „Recht van Oorlog en Vrede,” werd reeds voor den zestig-en-zooveelsten keer herdrukt.

Maar al bracht hij het dan niet als Rembrandt tot een faillissement of als Vondel tot den kousenwinkel, een emplooi was hem toch welkom; het moest mee de omstandigheden helpen vormen, waarin de geleerde zijn studiën voortzetten kon.

Op het vaderland behoefde hij niet te rekenen.

Nadat hij reeds door zijn vlucht op zichzelf onze Hooge Overheid op aller-onplezierigste wijze aan de lachlust van Jan Rap had blootgesteld, had hij, zooals we reeds opmerkten, nog de onhandigheid een prikkelend verweer op te stellen, waarvan de eindconclusie niet wàs, maar had *kunnen zijn*, dat ettelijke Statenleden op Loevestein

hoorden en dat hem eigenlijk een der hoogste posten van Holland toekwam.

De Staten verklaarden hem kort en goed vogelvrij.

Eerst vele jaren later, toen de meeste der vroegere scherplijpers gestorven waren en de tijd zand, veel zand over 't verleden had gestrooid, waagde De Groot zich in Holland, werd niet ernstig gemoeid, maar merkte wel, dat er voor hem geen post of plaats meer was.

In zekere opzichten een tragisch geval.

Niets duchtten de machthebbers méér dan onderlinge verdeeldheid, en zij begrepen, dat, wilden zij de baas blijven in staat en stad, zij het gereformeerde volk niet den minsten argwaan moesten geven, als zou de koers van 1618/19 verlaten of tenminste gewijzigd worden.

Toch betrachte men ook hier de billijkheid.

Onze Staat was nog midden in den krijg.

Niets duchtten de machthebbers méér dan onderlinge verdeeldheid, en zij begrepen, dat, wilden zij de baas blijven in staat en stad, zij het gereformeerde volk niet den minsten argwaan moesten geven, als zou de koers van 1618/19 verlaten of tenminste gewijzigd worden.

En *die* schijn zouden ze op zich laden, als ze zonder aanleiding De Groots vlucht sanctionneerden, hem een plaats der eere gaven en daarmee dus, zonder dat hij ook maar in eenig opzicht schuld beleed, feitelijk Maurits' machtsdaad van 1618 verloochenden.

Dan kwam daar nog iets bij.

Zij, die óf tot den stand der geleerden behoorden, óf tenminste met vrucht van hun arbeid konden kennismaken, hadden, óf althans niet weinigen hunner, hadden tegenzin tegen den wetenschappelijken arbeid van De Groot en zagen liever niet, dat hij de resultaten daarvan ongehinderd in 't eigen vaderland uitgeven kon.

Als ik eens even een groot woord gebruiken mag: Zij vóelden meer nog dan zij zagen, dat die resultaten in meer dan één opzicht met een calvinistische rechts- en staatsleer in strijd waren.

Ik beoordeel thans niet; poog slechts te verklaren, wáárom vele geestelijke leidlieden van ons volk uit dien tijd De Groot tot zijn dood toe met wantrouwen bleven bezien en vreesden, dat er nog wel andere dingen uit zijn pen konden komen!

Daar hadt ge nu zijn hoofdwerk.

Dat we straks reeds noemden en dat in 1625 bij Nicolaas Buon, te Parijs, uitgegeven werd.

Zeker niet ten onrechte maakte dit hem wereldberoemd. Ook is er veel in, dat onze hartelijke instemming heeft, zoodat we gaarne mee den tol der bewondering betalen aan den grooten Nederlander, den geleerden humanist.

Zoo, als hij zich verzet tegen de barbaarsche gewoonte, dat de overwinnaar met de burgerbevolking van 't overwonnen land naar zijn bon plaisir handelen kon. Zoo zijn pleit tegen het gruwelijk terdood brengen van krijgsgevangenen, wat Maurits alleen had kunnen tegengaan door te dreigen met een onverbiddeijk man-om-man. Zoo zijn strijd tegen eigendomsvernieling, anders dan wanneer de oorlog het onverbiddeijk vordert.

Maar als hij het dan over het „natuurrecht” heeft, dat volgens hem óók bestaat „los-van-God,” dat er *is* „zelfs indien we veronderstelden, wat de grootste zonde zou zijn, dat er geen God wàs”; als hij *onrecht* noemt wat „krachtens de menschelijke rede met de natuur der samenleving in strijd is” — dan begrijpen we, dat b.v. onze theologen, al konden ze in rechtskennis en rechtsfilosofie tegen zulk een man niet op, hem foch wantrouwen, en hem liever in Zwitserland zagen dan hier.

Glorierijke nationale herinneringen zijn er aan zijn naam niet verbonden. Aan den internationalen hemel schittert hij echter, na driehonderd jaren, nog als een ster der eerste grootte, en Nederland is er trotsch op, dat die ster, hier in deze lage landen, is opgegaan.

P. BR.

Hugo de Groot